

УДК 725.87:72.012

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КЛУБНИХ СПОРУД НА БАЗІ ДЕБАРКАДЕРІВ

Антоненко Ігор Володимирович

старший викладач

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Анотація: Стаття аналізує послідовність етапів організації сучасних яхт-клубів на території України, розглядаються юридичний, проектний і будівельний аспекти і розповідається про особливості створення об'єктів подібного типу на сучасному етапі соціального розвитку.

Ключові слова: яхт-клуби, об'єднання громадян, маломірні судна, причали, гідротехнічні споруди, реєстр судноплавства, готелі.

Світовий досвід показує, що на воді можна розміщувати об'єкти практично будь-якого призначення. У різних країнах реалізуються проекти залізобетонних понтонів великої вантажопідйомності для розширення площі міських територій. Активне освоєння "надводного" простору надає місту переваги ефективного використання в своєму середовищі такої домінанти, як водойма. Водні поверхні здатні додавати аскетичному міському середовищу привабливість і рухливість, а також формувати додаткові громадські простори. Залізобетонні понтони можна використовувати як основу для створення водних об'єктів різного призначення: культурних центрів, житлових споруд, майданчиків для приземлення гелікоптерів, яхт-клубів, багатоповерхових паркувань, різних дизайнерських інсталяцій, територій для проведення святкових заходів і т. п. Цей напрямок може стати перспективною і цікавою темою для архітекторів, художників і дизайнерів. Обов'язковою, на думку фахівців, є лише одна умова – плавучі багатофункціональні об'єкти (до них

відносяться і клубні будинки) повинні мати можливість періодично міняти місця дислокації, в цьому випадку буде змінюватися і міський пейзаж. Кожен з комплексу міських дебаркадерів може володіти своїм унікальним завданням, а разом вони формуватимуть повноцінний набір надаваних послуг і функцій для комфортного існування міста, для прогулянок і відпочинку городян. При цьому дебаркадери будуть переміщатися уздовж берегової лінії, оживляючи різні ділянки міста і доповнюючи їх відсутніми функціями.

Виявляються такі групи споруд, які можливо організовувати на базі дебаркадерів [1, с. 167].

Таблиця 1

Групи споруд на базі дебаркадерів

№	Функціональні групи	Тип споруди	Об'єкти
1.	Установи транспорту	Причали	– причальні понтони (з надбудовою) – річкові павільйони – річкові вокзали
2.	Будинки сервісного обслуговування населення	Підприємства харчування	– кафе; – ресторани
		Підприємства роздрібної та дрібнооптової торгівлі	– плавучі магазини
3.	Споруди для культурно-дозвілдової діяльності населення	Фізкультурно-спортивні бази	– школи водних гребних видів спорту
		Клубні і досугово-розважальні установи	– клуби; – досугово-розважальні центри;
4.	Житло	Тимчасові житла	– гуртожиток-брандвахта; – готель; – пансіонат; – база відпочинку; – туристична база; – «друге житло» - дача
		Постійне житло	–
5.	Будівлі офісів і майстерень	Офіси	–
		Творчі майстерні	–

Організація яхт-клубів в нашій країні стала актуальною темою в кінці ХХ століття, коли розвиток ринкових відносин в економіці і демократизація в політиці привели людину до можливості отримувати різноманітні враження, замість вирішення питань життєвої необхідності. До занять такого роду часто відносять і яхтинг, хоча те, що для одних є захопленням, для інших стає професією. Незалежно від таких відмінностей, спільність інтересів об'єднує людей і призводить їх до створення організацій, спрямованих на задоволення своїх інтересів. Тобто яхт-клуб є певною організацією, що об'єднує однодумців. В якій формі може бути створена така організація на території України? В даний час в нашій країні не розроблена типологія яхт-клубів, немає відпрацьованої термінології в області архітектурного проектування даних споруд. Запозичені іноземні терміни і обороти не можуть дати чіткого визначення специфіки даних об'єктів. Також не існує нормативної бази, яка регламентує проектування яхт-клубів, а є лише будівельні норми і правила проектування спортивних споруд та готелів, а також вимоги архітектурно-типологічного характеру.

Звертаючись до історії зародження і розвитку дореволюційних клубів, можна відзначити, що спочатку яхт-клуби були установами в структурі флоту. Невський яхт-клуб (створ. 1858 г.), офіційно визначений так канцелярією морського міністерства, передбачав членство незалежно від верств. Першим яхт-клубом на території сучасної України був Чорноморський яхт-клуб, який відкрився в 1875 р. в Одесі (Рис. 1).

Рис. 1. Чорноморський яхт-клуб; акваторія Практичної гавані Одеського порту

Офіційним документом, який ліг в основу створення яхт-клубу, вважається наказ № 87 від 4 липня 1875 року про присвоєння створеному яхт-клубу прапорів за зразком Санкт-Петербурзького річкового яхт-клубу, але з розташуванням на крижі цих прапорів герба Царства Херсонеса Таврійського, а подальшому і прийняття статуту яхт-клубу, який був виданий 12 вересня 1875 року. Організаційна структура передбачалася за зразком англійських яхт-клубів. Той, хто бажає стати членом клубу повинен був внести одноразовий внесок у розмірі 100 рублів, після чого передбачалися щорічні внески по 30 рублів [2]. Згодом політика яхт-клубів передбачала жорсткий відбір і градацію членів залежно від роду і положення. У статуті яхт-клубу прописувалися склад суспільства, правила вступу та виходу з нього. Статут не допускав членства в клубі жінок, вихованців навчальних закладів, юнкерів і нижніх військових чинів. Також в статуті був прописаний склад приміщень. Серед приміщень, наприклад, Імператорського Ризького яхт-клубу значилися: приміщення загального столу (їдальня), буфет з винами і горілками, більярдна, тир і зали для інших, дозволених Урядом, ігор [3, с. 25]. У 60-70-х роках в Радянському Союзі яхт-клуб визначався як центр організаційно-масової, культурно-виховної, навчально-тренувальної та спортивної роботи, а також як спортивна організація (з Статуту яхт-клубу міськкому профспілок №7). Ймовірно єдиний яхт-клуб в Україні, який з дня заснування залишився на колишньому місці і зберіг свою назву і призначення – це Миколаївський річковий яхт-клуб (засн. в 1888 р.) на річці Південний Буг. До теперішнього часу в яхт-клубі збережені кращі яхтові традиції і проводяться регати (Рис. 2).

Рис. 2. Миколаївський яхт-клуб; річка Південний Буг

У сучасному розумінні яхт-клуб визначається як спортивна організація, яка об'єднує осіб, що займаються водним, зазвичай вітрильним, спортом. Яхт-клубом також є ті будівлі і споруди, де розташовується така організація. Формування сучасних яхт-клубів в нашій країні має свою специфіку. Слова "клуб" і "об'єднання однодумців" нашоухують на думку про створення Об'єднання громадян – добровільного громадського формування, організованого на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод [4] в формі громадської організації – об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших інтересів [5]. Для створення Об'єднання приймається і затверджується статут майбутнього яхт-клубу, який не повинен суперечити законодавству України і повинен містити ряд встановлених положень [6], після чого створене об'єднання громадян реєструється і набуває статусу юридичної особи.

Як господарський суб'єкт яхт-клуб може існувати у вигляді господарського товариства або кооперативу. У першому випадку кілька осіб (можливо котрі і не захоплюються яхтингом взагалі) самостійно організують і фінансують створення інфраструктури яхт-клубу. А широке коло любителів яхтингу при цьому має статус клієнтів і споживачів послуг такого яхт-клубу. Після об'єднання членам клубу належить вирішувати завдання по забезпеченню майбутньої споруди територією (земельною ділянкою), з проектування майбутньої будови, по його будівництву та введенню в експлуатацію, по організації і налагодженню роботи внутрішніх служб і т.д. Необхідність наявності відповідної інфраструктури прямо впливає з визначення яхт-клубу як бази для стоянки маломірних (малих) суден. Поняття "база" в даному контексті передбачає, як мінімум, комплекс, що забезпечує експлуатацію, поточний ремонт і зберігання маломірних суден. Правилами безпечної експлуатації баз маломірних (малих) суден [7] визначено перелік споруд і об'єктів, які обов'язково повинні бути включені в цей комплекс. У більш широкому розумінні яхт-клуб може складатися, наприклад, з трьох зон:

спортивної, водної та гостьової. Спортивна зона може включати: спортивний клуб, готель, спорткомплекс, а також паркінг. У складі "водної" частини – причали для літньої стоянки катерів і яхт, зимовий елінг з індивідуальними боксами, адміністрація яхт-клубу. Гостьова зона може складатися з готелю з рестораном, приміщення вахти, гостьових будиночків і т.д.

Створення (будівництво) такого об'єкта можливе лише при наявності території (земельної ділянки) і акваторії (водного простору). Їх надання здійснюється в установленому законом порядку. Такий порядок передбачений механізмом застосування норм Земельного [8] і Водного [9] кодексів України. Далі можна приступати до стадії проектування і будівництва. Завдання на проектування адресується проектувальнику і містить вимоги замовника до планувальних, архітектурних, інженерних і технологічних рішень та властивостей майбутнього яхт-клубу, його основних параметрів, вартості та організації будівництва. Завдання на проектування необхідно розробляти з урахуванням вимог, викладених в Правилах безпечної експлуатації баз для стоянки маломірних (малих) суден, в яких закріплюється, що територія такої бази (яхт-клубу) повинна включати: 1) під'їзні автомобільні шляхи; 2) спеціальну ділянку (місце) з ємностями для сухого сміття та відходів нафтопродуктів; 3) спеціально обладнаний причал для посадки і висадки пасажирів; 4) обладнану штрафну площадку для зберігання суден, плавання яких заборонено в порядку, встановленому законодавством, і які не мають власника. База повинна бути обладнана телефонним та гучномовним зв'язком. У темний час доби акваторія і територія бази повинні мати необхідне освітлення, встановлене таким чином, щоб не перешкоджати водіям судів, які проходять в районі розміщення бази і ін.

Проектування, будівництво та експлуатація яхт-клубу має деякі особливості, пов'язані з обов'язковою наявністю в його структурі причалів, які є гідротехнічними спорудами. Згідно з наказом Мінтрансу "Про нагляд за судноплавними гідротехнічними спорудами та гідротехнічними спорудами портів і судноремонтних заводів" [10], Регістру судноплавства України

доручено здійснювати технічний нагляд за станом судноплавних гідротехнічних споруд. Для експлуатації гідротехнічних споруд (ГТС) яхт-клубу необхідно зареєструвати їх в Регістрі судноплавства України [11] і зробити первинний огляд ГТС. У разі, якщо технічний стан і експлуатація ГТС відповідають вимогам діючих норм і правил, при первинному огляді видається Свідоцтво про придатність ГТС до експлуатації. Крім того, відповідно до Правил безпечної експлуатації баз для стоянки маломірних (малих) суден, всі такі бази підлягають реєстрації в Держфлотінспекції України.

У складі будь-якого яхт-клубу, виходячи з його типологічних особливостей, можна виділити основний склад функціональних зон і додатковий [12, с. 62-63]. Основний функціональний склад це: акваторія для тренувань; стоянки яхт і катерів (причал, пірс); елінги для зберігання судів; головний будинок клубу – «harbour office» (harbour – гавань) з адміністративною зоною, навчальною зоною; тренувальна база; майстерні для ремонту суден; сліпи для спуску суден на воду і підйому їх з води; криті майданчики для зберігання і ремонту суден в період навігації та зимового періоду, і / або відкриті майданчики для зберігання суден в період навігації та зимовий період; майданчик для просушування вітрил; автостоянка. Додатково до складу яхт-клубу можуть входити наступні блоки: видовищно-розважальна зона; спортивно-оздоровча зона; торгова зона; зона підприємств громадського харчування (кафе, ресторани); навчальна зона; готель [13, с. 42-46].

На дебаркадерах, що функціонують як яхт-клуби, в блок обов'язкових приміщень входять: кают-компанія; каюти; диспетчерська; шкіперська; медичний пункт; кімната працівників рятувальної служби; приміщення зберігання обладнання та інвентарю; камбуз. Залежно від розмірів і статусу яхт-клубу на дебаркадері можуть розташовуватися: навчальні класи; їдальня; буфет; тренажерний зал. На плавучої основі також можуть розташовуватися яхтові елінги для літнього зберігання судів [14].

Основний функціональний склад мають усі типи яхт-клубів незалежно від їх класифікації. Залежно від типу яхт-клубу можуть тільки змінюватися кількісні

характеристики: кількість місць для зберігання плавучих засобів, його габарити в залежності від типу суден, довжини причалів, пірсів, розміри будівель і споруд в залежності від складу груп приміщень, що входять в них. Залежно від класифікації за функціональною ознакою до основного складу додаються необхідні для даного типу яхт-клубів додаткові зони: навчальна для навчальних рекреаційних яхт-клубів, готель для рекреаційних яхт-клубів типу «ботель», спортивно-оздоровча для спортивних яхт-клубів. Виходячи із завдання на проектування, практично кожен з перерахованих яхт-клубів може мати потрібний йому додатковий функціональний склад приміщень, будівель і споруд в необхідному обсязі для забезпечення рентабельної цілорічної експлуатації (Рис. 3).

Рис. 3. Проект з реконструкції Одеського яхт-клубу «Отрада» від архітектурної компанії «Студіо 3»

Готелі при яхт-клубах можуть розташовуватися як на березі, так і на воді. В європейській архітектурній практиці визначена наступна типологія готелів, розташованих в акваторії водойм: ботель (цілорічний готель на березі водойми), флотель (сезонний готель на воді), ботокемпінг (установа типу кемпінгу на березі водойми), флотокемпінг (сезонна туристська база на воді)

Готелі на базі дебаркадерів повинні відповідати тим самим вимогам комфорту та безпеки, що і будівлі готелів на суші. На відміну від наземних готелів, готелі-дебаркадери обмежуються по поверховості (до чотирьох поверхів-палуб) і відносяться до малоповерхових готелів [16]. Місткість готелю обмежується розрахунковими показниками плавучої основи – понтона. Це водотоннажність, осадка з вантажем і розрахункова місткість пасажирів. Для проектування готелів, в основному, використовуються понтони середньої

довжини – від 35 до 45 метрів. Місткість пасажирів таких понтонів – від 50 до 125 осіб. Аналіз готельних об'єктів на воді в нашій країні показав, що їх місткість не перевищує 100 осіб, що відносить готелі-дебаркадери до готелів малої місткості [16]. Готелі малої місткості, як правило, є готелями середнього комфорту і мають три основних функціональних блоки – житловий, громадський і службово-господарський [17]. Як правило, громадський блок готелів на дебаркадерах розміщується на головній палубі, яка сполучається з берегом укріпленим трапом. У зв'язку зі специфікою розміщення дебаркадерів в межах набережних, основне призначення готелів на дебаркадерах – туристські готелі або готелі загального типу. У деяких готелях в зв'язку з можливістю швартування до них судів, передбачаються річкові прогулянки. Це можуть бути невеликі яхтові судна або маломірні катера.

Готелі-дебаркадери включають ті ж функціональні групи приміщень, що і наземні готелі [16]: 1) приймально-вестибюльну групу; 2) житлових спальних приміщень; 3) харчування; 4) торговельного та побутового обслуговування; 5) туристично-оздоровчого призначення; 6) проведення дозвілля і заходів; 7) адміністрації і управління; 8) допоміжного і господарського призначення; 9) комунального призначення. Планувальна схема дебаркадерів-готелів – коридорна, номери розташовуються по обидва боки, коридор невеликий – 1,6-1,8 метрів. Приймально-вестибюльна група витягнута по повздовжній осі надбудови.

Висновки. У статті проаналізовані групи споруд, які можливо організовувати на базі дебаркадерів. Сучасні яхт-клуби визначені, як спортивні установи. Роз'яснено механізм по юридичної організації яхт-клубів в Україні на сучасному етапі соціального розвитку. Викладено процес створення (проекування і будівництва) таких об'єктів і перераховані функціональні вимоги до території. Сказано про необхідність зведення гідротехнічних споруд на ділянці і роз'яснено особливості реєстрації потрібних для цього документів. Розшифровані основні і додаткові функціональні блоки яхт-клубів і перераховані обов'язкові й бажані групи приміщень для цих блоків. Наведено

типологію готелів при яхт-клубах на базі дебаркадерів і перераховані функціональні групи приміщень і планувальні схеми дебаркадерів-готелів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гельфонд, А.Л. Архитектурная типология общественных зданий и сооружений: учеб. пособие для вузов / А.Л. Гельфонд. Н. Новгород: ННГАСУ, 2010. – 213 с.
2. «Шкіпер» (український мариністичний журнал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skipper.kiev.ua/313>
3. Рижский яхт-клуб. Устав Императорскаго Рижскаго Яхт-Клуба: состоящаго под Августейшим покровительством Его Императорскаго Высочества, Великаго Князя Александра Михайловича: утвержден 7 сентября 1879 года. – Рига, [1911]. – 28 с.
4. Ст.1 Закону України "Про об'єднання громадян", від 16 червня 1992 року №2460-ХІІ.
5. Ст.3 Закону України "Про об'єднання громадян", від 16 червня 1992 року №2460-ХІІ.
6. Ст.13 Закону України "Про об'єднання громадян", від 16 червня 1992 року №2460-ХІІ.
7. Наказ Міністерства Транспорту України № 642 від 16.07.04 «Про затвердження Правил безпечної експлуатації баз для стоянки маломірних (малих) суден».
8. Земельний кодекс України від 25.10.01 № 2768-ІІІ.
9. Водний кодекс України від 06.06.95 № 213/95-ВР.
10. Наказ Міністерства транспорту України від 17.09.2001 р. №617.
11. Національне українське Класифікаційне товариство, створене Постановою КМУ №814 від 08.06.98.
12. Кусков А. С., Джаладян Ю. А. Туристский бизнес: справочник-словарь. М., 2008. – 400 с.

13. Савкина О. В. Новый подход к классификации коллективных средств размещения рекреационного типа // Актуальные проблемы экономики и управления в сфере туризма и сервиса : сб. статей всерос. заоч. науч.-практ. конф. 27–28 апреля 2011 г. – 512 с. – С. 42–46.
14. Синтез технологического и художественного аспектов в архитектуре яхтенных эллингов[Электронный ресурс].–Режимдоступу:
http://archvuz.ru/2011_22/49
15. Типы предприятий гостиничного хозяйства. Зарубежный опыт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tourfaq.net/hotelbusiness/tipy-predpriyatij-gostinichnogo-hozyajstva-zarubezhnyj-opyt/>
16. History of Seattle ФНА [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://seattlefloatinghomes.org/history/>
17. Будинки і споруди Готелі ДБН В.2.2-20:2008.